

Wartość przedmiotu sporu

Wartość przedmiotu sporu wiąże się ściśle z właściwością rzeczową sądu (art. 17 pkt 4 KPC), a ponadto posiada ona istotne znaczenie dla ustalenia należnych opłat i kosztów sądowych (opłaty sądowej od pozwu, kosztów zastępstwa procesowego itp.).

Wartość przedmiotu sporu

Oznaczenie wartości przedmiotu sporu stanowi jedno z wymagań formalnych przewidzianych dla pozwu (art. 187 § 1 pkt 1 KPC) oraz dla wniosku w postępowaniu nieprocesowym (art. 511 § 1 w zw. z art. 187 § 1 pkt 1 KPC).

Nieoznaczenie wartości przedmiotu sporu stanowi brak formalny, który powinien zostać usunięty w trybie art. 130 KPC.

Obowiązek oznaczenia wartości przedmiotu sporu w każdej sprawie spoczywa na powodzie

Jeżeli powód zgłasza w pozwie roszczenia alternatywne lub ewentualne, o wartości przedmiotu sporu decyduje wartość wyższego ze zgłoszonych roszczeń.

Obowiązek oznaczenia wartości sporu w każdej sprawie majątkowej. W każdej sprawie majątkowej powód obowiązany jest oznaczyć wartość przedmiotu sporu. Jej oznaczenie następuje według wartości majątkowej przedmiotu sporu ustalonej w chwili wytoczenia powództwa. Wartość ta nie ulega zmianie do końca postępowania w danej sprawie

Art. 19 KPC

W sprawach o
roszczenia pieniężne,
zgłoszone choćby w
zamian innego
przedmiotu, podana
kwota pieniężna
stanowi wartość
przedmiotu sporu.

W innych sprawach
majątkowych powód
obowiązany jest
oznaczyć w pozwie
kwotą pieniężną
wartość przedmiotu
sporu

**do wartości przedmiotu sporu nie wlicza się odsetek,
pożytków i kosztów, żądanych obok roszczenia
głównego (art. 20 KPC).**

Do wartości przedmiotu sporu nie wlicza się odsetek, pożytków i kosztów, żądanych obok roszczenia głównego (art. 20 KPC).

Roszczenie główne jest to prawo podmiotowe, którego zrealizowania w procesie domaga się powód i które stanowi istotę rozstrzygnięcia.

Obok roszczenia głównego mogą występować – i najczęściej występują – tzw. **roszczenia akcesoryjne** (uboczne), takie jak **odsetki, pożytki i koszty**.

Odsetki stanowią wynagrodzenie za korzystanie z cudzych pieniędzy lub innych rzeczy zamiennych (ruchomych), bądź też za obrót własnymi pieniędzmi w cudzym interesie. Do innej z kolei kategorii należą odsetki za zwłokę w wykonaniu zobowiązania pieniężnego, o których mowa w art. 481 KC.

Odsetki nie są dochodzone obok świadczenia głównego, jeżeli następuje zmiana ich charakteru z należności okresowej na kwotę poddaną oprocentowaniu, czyli na kapitał. Przepis art. 20 KPC nie ma zastosowania do wypadku kapitalizacji odsetek w prawnym znaczeniu (post. SN z 30.5.2007 r., I CZ 38/07, Legalis). Sąd Najwyższy uznał, iż zgodnie z art. 20 w zw. z art. 398⁴ § 2 w zw. z art. 398²¹ i art. 368 § 2 KPC do wartości przedmiotu zaskarżenia w skardze kasacyjnej nie dolicza się odsetek zasądzonych obok żądania głównego i zaskarżonych obok zaskarżenia roszczenia głównego (post. SN z 9.5.2007 r., II CZ 30/07, Legalis).

Pożytki. Pożytkami naturalnymi rzeczy są jej plody i inne odłączone od niej części składowe stanowiące dochód z rzeczy. Pożytkami cywilnymi zaś są dochody, które rzecz przynosi na podstawie stosunku prawnego (art. 53 KC). Natomiast pożytkami prawa są dochody, które prawo to przynosi zgodnie ze swym społeczno-gospodarczym przeznaczeniem (art. 54 KC). Żadnych z tych pożytków nie wlicza się do wartości przedmiotu sporu

Koszty. Przez koszty w rozumieniu przepisu należy rozumieć wszelkie koszty, a więc zarówno koszty procesu, jak i koszty związane z czynnością prawną stanowiącą przedmiot postępowania (roszczenie materialnoprawne), a także inne koszty, jak np. koszty prywatnych ekspertyz.

Do wartości przedmiotu sporu nie wlicza się odsetek, pożytków i kosztów, żądanych obok roszczenia głównego (art. 20 KPC).

O zastosowaniu normy art. 20 KPC przy obliczaniu wartości przedmiotu sporu i odpowiednio wartości przedmiotu zaskarżenia, decyduje to, czy odsetki, pożytki lub koszty są żądane obok roszczenia głównego. Przesłanka ta nie jest spełniona np. wtedy, gdy powód dochodzi odrębnym pozwem samych odsetek, albo gdy odsetki uległy skapitalizowaniu, tj. po powstaniu zaległości strony zgodziły się na doliczenie zaległych odsetek do dłuższej sumy (art. 482 § 1 KC) i powód dochodzi całej tak obliczonej kwoty.

Natomiast przesłankę tę należy uznać za spełnioną np. wtedy, gdy powód domaga się określonej sumy z odsetkami, obojętnie czy oznaczonymi jedynie w stosunku procentowym, czy już obliczonymi kwotowo (zob. post. SN z 2.4.1998 r., I CZ 13/98, Legalis; wyr. SA w Łodzi z 17.1.2017 r., I ACa 887/16, Legalis).

Hipoteza art. 20 KPC obejmuje sytuację, w której obok świadczenia głównego dochodzone są odsetki jako świadczenie uboczne, którego wartość nie jest wliczana wówczas do wartości przedmiotu zaskarżenia. Jeżeli natomiast zaskarżeniem objęte są wyłącznie odsetki, to tylko one – mimo dochodzenia ich obok świadczenia głównego – wyznaczają wartość przedmiotu zaskarżenia. Wyjątek ustanowiony w art. 20 KPC dotyczy tylko sytuacji, w której roszczenie uboczne jest żądane obok roszczenia głównego, przy czym co do odsetek jest oczywiste, że chodzi o odsetki naliczane od kwoty objętej nadal spornym roszczeniem głównym. W tym tylko wypadku wartość odsetek nie wpływa na wartość przedmiotu sporu. Jednak stan objęty hipotezą art. 20 KPC istnieje tylko do chwili prawomocności wyroku rozstrzygającego o świadczeniu głównym (post. SN z 7.3.2014 r., IV CZ 134/13, Legalis).

Kumulacje
przedmiotowa
roszczeń:

Jeżeli powód
dochodzi pozwem
kilku roszczeń, to w
takiej sytuacji zlicza
się ich wartość
(art. 21 KPC).

Jeżeli powód zgłasza
w pozwie roszczenia
alternatywne lub
ewentualne, o
wartości przedmiotu
sporu decyduje
wartość wyższego ze
zgłoszonych roszczeń.

Przepis dotyczący tzw. kumulacji przedmiotowej roszczeń, tj. sytuacji, w której powód dochodzi kilku roszczeń od jednego pozwanego lub w wypadku współuczestnictwa po stronie pozwanej – występuje przeciwko współuczestnikom z odrębnymi roszczeniami. Rozstrzygające znaczenie posiada tu kumulacja roszczeń dochodzonych od strony pozwanej
(por. post. SN z 30.4.1966 r., II PZ 20/66, Legalis).

Art. 21 KPC, nakazujący przy kumulacji roszczeń przyjmować za podstawę obliczenia wpisu ogólną wartość połączonych roszczeń, nie odnosi się do żądań ewentualnych i alternatywnych (zob. post. SN z 20.4.1966 r., I CZ 29/66, Legalis z glosą J. Klimkiewicza, OSPiKA 1967, Nr 2, poz. 36; post. SN z 28.10.2008 r., I PZ 25/08, Legalis; wyr. SA w Poznaniu z 26.9.2012 r., I ACa 636/12, Legalis).

Opłata stosunkowa pobierana jest w sprawach o prawa majątkowe, a jej wysokość uzależniona jest od wartości przedmiotu sporu lub przedmiotu zaskarżenia (art. 13 ust. 1 KSCU); wynosi 5% tej wartości. Zgodnie z art. 21 KPC, w razie przedmiotowej kumulacji roszczeń o charakterze majątkowym, a zatem przedmiotowo jednorodnych, ich wartość podlega zliczeniu, co dotyczy także wartości przedmiotu zaskarżenia. Oznacza to, że strona ma obowiązek wniesienia jednej opłaty stosunkowej, a jej rozmiar jest uzależniony do sumy tych roszczeń. W odniesieniu do roszczeń różnego rodzaju – majątkowych i niemajątkowych, czy też dochodzonych w jednym pozwie kilku roszczeń niemajątkowych zachodzi konieczność określenia opłat sądowych w odniesieniu do każdego z nich, a zliczeniu mogą podlegać jedynie te opłaty sądowe. Wykonanie obowiązku opłacenia pisma polega na wniesieniu prawidłowo ustalonej opłaty i w pełnej wysokości (post. SN z 10.10.2012 r., I CZ 118/12, Legalis).

Świadczenia powtarzające się

(np. świadczenia alimentacyjne, renty wyrównawcze itp.).

W sprawach o prawo do świadczeń powtarzających się wartość przedmiotu sporu stanowi suma świadczeń za jeden rok, a jeżeli świadczenia trwają krócej niż rok - za cały czas ich trwania (art. 22 KPC)

Wyłączenia. Reguła wyrażona w art. 22 KPC nie wchodzi w rachubę w sytuacji, kiedy powód dochodzi zaległych świadczeń za okres poprzedzający wniesienie pozwu. Wówczas bowiem wartość zaległych świadczeń ulega zliczeniu i dodaniu do żądań powtarzających się świadczeń na przyszłość (zob. uchw. SN z 15.1.1981 r., III CZP 69/80, Legalis).

W wypadku kiedy powód dochodzi w procesie zasądzenia jednego lub kilku z powtarzających się świadczeń, komentowany przepis nie ma zastosowania, a w grę wchodzi zasada wyrażona w art. 19 KPC.

Najem

W sprawach o istnienie, unieważnienie albo rozwiązanie umowy najmu lub dzierżawy, o wydanie albo odebranie przedmiotu najmu lub dzierżawy, wartość przedmiotu sporu stanowi przy umowach zawartych na czas oznaczony - suma czynszu za czas sporny, lecz nie więcej niż za rok; przy umowach zawartych na czas nieoznaczony - suma czynszu za okres trzech miesięcy (art. 23 KPC).

dotyczy tak ruchomości, jak i nieruchomości i obejmuje powództwa o świadczenie, ustalenie oraz o ukształtowanie stosunku prawnego.

Wartość przedmiotu sprawy w sprawie o opuszczenie lokalu. Wartością przedmiotu sprawy w sprawie o opuszczenie lokalu przez domownika, wspólnie korzystającego z lokalu na podstawie użyczenia, może być kwota odpowiadająca jego trzymiesięcznemu udziałowi w należnościach z tytułu najmu lokalu (por. post. SN z 16.11.2000 r., I CZ 105/00, Legalis).

Sprawa o eksmisję ze spółdzielczego mieszkania własnościowego. W sprawie o eksmisję ze spółdzielczego mieszkania własnościowego, zajmowanego bez tytułu prawnego, wartość przedmiotu sporu i zaskarżenia powinna być ustalona – przy odpowiednim zastosowaniu art. 23 KPC (por. post. SN z 29.5.1998 r., II CKN 789/97, Legalis; podobnie post. SN z 13.8.1997 r., I CZ 87/97, Legalis).

Wartość przedmiotu zaskarżenia w sprawie o świadczenie polegające na opróżnieniu lokalu mieszkalnego, które najemca zajmuje nadal mimo wypowiedzenia mu umowy najmu i rozwiązania z nim tej umowy, powinna odpowiadać wysokości czynszu utraconego z powodu niemożności korzystania z lokalu przez wynajmującego. Tak określona wartość nie może być wyższa od wartości przedmiotu sporu, która powinna być wskazana w pozwie (post. SN z 20.2.1997 r., II CZ 31/97, Prok. i Pr. 1998, Nr 1, s. 41).

Sprawa o wstąpienie w stosunek najmu po zmarłym najemcy mieszkania komunalnego. W sprawie o wstąpienie w stosunek najmu po zmarłym najemcy mieszkania komunalnego do obliczenia wartości przedmiotu sporu (zaskarżenia) mają zastosowanie przesłanki ustanowione w art. 23 KPC (post. SN z 19.12.2002 r., V CZ 186/02, Legalis).

Roszczenia pracowników

W sprawach o roszczenia pracowników dotyczące nawiązania, istnienia lub rozwiązania stosunku pracy wartość przedmiotu sporu stanowi, przy umowach na czas określony - suma wynagrodzenia za pracę za okres sporny, lecz nie więcej niż za rok, a przy umowach na czas nieokreślony - za okres jednego roku (art. 23¹ KPC).

Obliczanie wartości przedmiotu sporu według reguł tego przepisu odnosi się wyłącznie do nawiązania, istnienia lub rozwiązania stosunku pracy.

Dla odróżnienia sprawy o prawo majątkowe od sprawy o prawo niemajątkowe znaczenie ma to, czy zgłoszone żądanie zmierza do realizacji prawa lub uprawnienia mającego bezpośredni wpływ na uprawnienie majątkowe strony. Sprawy dotyczące bytu stosunku pracy (nawiązania, ustalenia, przekształcenia, rozwiązania, przywrócenia do pracy) mają charakter majątkowy, choć nie zawsze dochodzone świadczenie ma charakter pieniężny. Roszczenie dotyczące przywrócenia do pracy wiąże się bezpośrednio z osiągnięciem wynagrodzenia za pracę oraz innych świadczeń o charakterze majątkowym. Majątkowy aspekt tego prawa wynika także z art. 23¹ KPC (post. SN z: 14.1.2011 r., II PZ 48/10, Legalis; 11.4.2008 r., I PZ 4/08, Legalis; 14.1.2011 r., II PZ 48/10, Legalis).

W sprawie o zasądzenie odszkodowania z tytułu bezprawnego rozwiązania umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony bez wypowiedzenia wartość przedmiotu sporu stanowi podana kwota pieniężna (art. 19 § 1 KPC), a nie suma wynagrodzenia za pracę za okres roku (art. 23¹ KPC) (post. SN z 5.4.2017 r., III PZ 1/17, Legalis).

Wydanie nieruchomości

W sprawach o wydanie nieruchomości posiadanej bez tytułu prawnego lub na podstawie tytułu innego niż najem lub dzierżawa wartość przedmiotu sporu oblicza się przyjmując, stosownie do rodzaju nieruchomości i sposobu korzystania z niej, podaną przez powoda sumę odpowiadającą trzymiesięcznemu czynszowi najmu lub dzierżawy należnemu od danego rodzaju nieruchomości (art. 23² KPC).

Innym tytułem posiadania nieruchomości niż najem lub dzierżawa jest np. użytkowanie (art. 252 KC), zastaw (art. 306 KC), dzierżawienie (art. 338 KC).

Zabezpieczenia

W sprawach o zabezpieczenie, zastaw lub hipotekę wartość przedmiotu sporu stanowi suma wierzytelności. Jeżeli jednak przedmiot zabezpieczenia lub zastawu ma mniejszą wartość niż wierzytelność, rozstrzyga wartość mniejsza (art. 24 KPC).

Przepis ten nie ma zastosowania do powództwa o zwolnienie od egzekucji (art. 841 KPC), a także do powództwa o wydanie rzeczy zastawionej. W tych sprawach wartość przedmiotu sporu (i zaskarżenia) określa się na zasadach ogólnych (art. 19 § 2 KPC).

Sprawdzenie wartości przedmiotu sporu

Sąd może sprawdzić wartość przedmiotu sporu oznaczoną przez powoda i zarządzić w tym celu dochodzenie.

Po doręczeniu pozwu sprawdzenie wartości przedmiotu sporu może nastąpić jedynie na zarzut pozwanego i zarzut ten musi zostać zgłoszony przez pozwanego **przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy**.

Jeżeli sąd w wyniku sprawdzenia wartości przedmiotu sporu uzna się za niewłaściwy, przekaże sprawę sądowi właściwemu; jeżeli jest kilka sądów właściwych - przekaże temu z nich, który wskaże powód (art. 25 KPC). Po sprawdzeniu wartości przedmiotu sporu sąd wydaje postanowienie w przedmiocie ustalenia wartości przedmiotu sporu.

Po ustaleniu, zgodnie z art. 25 KPC, wartość przedmiotu sporu nie podlega ponownemu badaniu w dalszym toku postępowania.

Wartość przedmiotu zaskarżenia (oraz sporu), w zakresie sposobu obliczania, powinna odpowiadać obiektywnemu kryterium. Nie zmienia to jednak zasady, że jej określenie pozostawiono stronie. Jej oświadczenie może być kwestionowane przez stronę przeciwną oraz podlega kontroli sądu. Jednak i tu nie ma dowolności, ponieważ w I instancji przepisy art. 25 i 26 KPC określają wyczerpująco sposób i terminy podważenia oświadczenia powoda. Po ich wyczerpaniu wartość przedmiotu sporu ulega stabilizacji i może być zmieniana tylko ze względu na zmianę powództwa, orzeczenie ponad żądanie lub granice zaskarżenia (por. post. SN z: 8.12.2000 r., I CZ 115/00, Legalis).

Dziękuję za uwagę

Czy mają Państwo jakieś pytania?